

Mottagare:

Klimat och Näringslivsdepartementet/Statsråd Romina Pourmokhtari
Naturvårdsverket/Generaldirektör Björn Risinger
Havs & Vattenmyndigheten/Generaldirektör Jakob Granit
Länsstyrelsen/Landshövding Anna Kinberg Batra
Värmdö Kommun/Kommunstyrelsens Ordförande Carl Kangas
Region Stockholm/Skärgårdsregionrådet Gustav Hemming

Datum: 2023-04-14

Krav på paus i bildandet av Nämdöskärgårdens marina Nationalpark

1. Bakgrund

I en motion till Riksdagen (2016/17:3312) föreslås bildandet av en ny Nationalpark i Nämdö skärgård, Värmdö Kommun, Stockholms Län, med planerad invigning 2025.

Denna motion har vunnit gillande av Riksdagen, varpå Länsstyrelsen, Skärgårdsstiftelsen och Värmdö Kommun har skickat en hemställan till Naturvårdsverket om att bilda en Nationalpark i området. Det har initierat Naturvårdsverket att börja titta på förutsättningarna, och planera för att starta upp ett bildandeprojekt, där även Havs & Vattenmyndigheten, Länsstyrelsen, och Värmdö Kommun ingår.

Sedan 2020 pågår utredningsarbetet med att ombilda fyra naturreservat till nationalpark i Nämdöskärgården, fyra mil från Stockholm. Reservaten är även Natura 2000-områden och utsedda till BSPA-område (Baltic Sea Protected Areas).

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att lämna ett förslag till regeringen under 2024.

2. Processen angående bildandet av Nämdö Nationalpark

Processen och arbetet kring bildandet av en Nationalpark i Nämdöskärgården förutsätter en dialog med lokalbefolkningen. Naturvårdsverket framhåller i sociala medier och broschyrer hur viktigt det är att ha en dialog med lokalbefolkningen eftersom de är viktiga för att en nationalpark ska bli bra. Naturvårdsverket anser att *"Information och dialog med lokala aktörer löper som en röd tråd genom hela arbetet"*.

Vår uppfattning är att dialogen med lokalbefolkningen har varit undermålig. För att ge några exempel så dröjde det 2,5 år, ända till 2022 10 18 innan Naturvårdsverket skickade ett informationsbrev till vissa fastighetsägare, där man informerade om processen. Först efter nästan 3 år efter att projektet startat, hölls 2023 01 24 ett första dialogmöte med Nämdö Skärgårdsråd, som bildats av Nämdö Hembygdsförening. En av Värmdö kommun beställd s k Omlandsanalys (levererad i mars 2021), där Nämdöborna uttryckt tydliga önskemål, har helt ignoreras av Kommun och Myndigheter.

Information om kommande möten, tidpunkter för avstämning av processen, eller annan dialog mellan lokalbefolkningen och berörda Myndigheter har varit knapphändig. De digitala möten som ägt rum har till sin karaktär innehållit information om Nationalparken, men saknat möjligheter till dialog.

3. Vad behöver klargöras för att kunna gå vidare?

Flertalet av de boende i Nämdöskärgården har upplevt att Myndigheterna som ansvarar för processen gällande bildandet av Nationalparken, och som skall ha en bra kommunikation med lokalbefolkningen har brustit i dialogen, och att de frågor som har väckts av lokalbefolkningen ej har blivit besvarade. Det har framkommit många viktiga frågor och synpunkter gällande bildandet av Nationalparken från lokalbefolkningen som måste beaktas och klargöras av ansvariga Myndigheter innan man kan gå vidare i processen.

Vi har i denna skrivelse valt att lyfta fram ett antal viktiga punkter som behöver klargöras innan processen kan fortskrida och något formellt beslut fattas gällande bildandet av en Nationalpark i Nämdöskärgården.

De punkter som avses är följande;

- **Sen och dålig kontakt med närboende, markägare, jakt- och fiskerättsinnehavare, och att Naturvårdsverket inte har följt sina egna beskrivningar av hur en Nationalpark bildas**

Naturvårdsverket anser att *"Information och dialog med lokala aktörer löper som en röd tråd genom hela arbetet. Delaktighet gör att nationalparken får en bättre utformning"*, samt *"Området kartläggs. Vad tycker lokalbefolkning, företag och organisationer om en nationalpark i området? Hur används området idag?"*

Inga diskussioner om vad lokalbefolkningen tycker har förts!

Begärd åtgärd: Att dialog mellan lokalbefolkningen och berörda Myndigheter initieras på ett nytt och strukturerat sätt, samt att man klargör ansvarsfördelningen för respektive frågeställning mellan respektive Myndighet.

- **Ingen 0-utredning och ingen risk- / konsekvensanalys har gjorts**

Naturvårdsverket informerar att man avser anpassa området för att kunna ta emot fler besökare, möjliggöra för fler turbåtar att trafikera och angöra området. Även trafiken med fritidsbåtar kommer öka enligt Naturvårdsverkets prognos. Man avser att anlägga vandringsleder, bygga bryggor etc., i en nästan orörd, känslig natur. Någon miljökonsekvensbeskrivning/riskbedömning av att öka besöksstrycket och slitaget på naturen i området har inte gjorts. Planeringen har helt varit koncentrerad på öar i området, i ytterst liten grad på det marina området.

Begärd åtgärd: Att en 0-utredning och nödvändig risk- / konsekvensanalys initieras så snart som möjligt, samt att lokalbefolkningen får information om vilka ingrepp i området som avses.

- **Överspillningseffekt på närliggande områden måste hanteras av någon på något vis.**

Det saknas en helhetssyn, där även angränsande områden till den tänkta Nationalparken skall inkluderas i processen. Det är uppenbart att även dessa öar kommer få högre besöksstryck genom att vara nära granne till en Nationalpark med allt vad det innebär, att ta hand om sopor, hantering av eldning, lösa hundar, ökat slitage mm.

Vi ser redan idag många söndereldade berghällar utanför nuvarande reservatsgränser. Folk har sökt sig dit för att bl.a. få möjlighet att göra upp eld och släppa lös sina hundar, eftersom det är förbjudet i reservaten. Nuvarande lokala föreskrift, säger i och för sig att hundar ska vara kopplade 1 mars till 20 augusti på de allra flesta övriga öar i Stockholms skärgård, men efterlevnaden är tyvärr dålig vilket drabbar både vilda djur och betesdjur. Detta faktum har påpekats till projektledningen för Nationalparken men negligerats.

I ett beslut att bilda Nationalpark med dess konsekvenser måste det inrymmas att även åtgärda effekterna som uppstår på närliggande områden. Denna fråga finns inte med i projektet, och utan att ha klagjort detta så finns det heller ingen helhetssyn.

Begärd åtgärd: Att eftersträva en helhetssyn gällande bildande av en Nationalpark, som även beaktar effekterna och påverkan på närliggande områden, och att klargöra vilka konsekvenser det medför.

- **Kärnön Nämndö och därmed befolkningen i Nämndöskärgården involveras överhuvudtaget inte alls i planerna.**

Enligt slutsatsen i den av Värmdö Kommuns genomförda omlandsanalys, som har bekostats av Tillväxtverket och Region Stockholm, kommer endast Stockholm/Värmdö att få positiva effekter av Nationalparken.

Omlandsanalysen ger ett klart besked att det lokala näringslivet inte kommer få någon ekonomisk vinning av en Nationalpark, då inga satsningar i form av besökscentrum eller liknande kommer att ordnas på kärnön Nämndö. Däremot visar Region Stockholm stort intresse att sälja in den tänkta Nationalparken och områdena däromkring som en ny destination med hjälp av Nationalparkens dragningskraft. Även här har dialogen med lokalbefolkningen uteblivit.

Begärd åtgärd: Att Myndigheterna mer aktivt involverar lokalbefolkningen i Nämndöskärgården, och att tillsammans utarbeta förslag på vilket sätt det lokala näringslivet kan dra nytta av en Nationalpark framför andra utomstående intressenter.

- **Nämndöskärgårdens Nationalpark är planerad att vara den svenska Östersjökustens första marina nationalpark. Det vilar ett betydande ansvar på behöriga Myndigheter att säkerställa kunskap om det marina området, planera långsiktig skötsel av ett omfattande havsområde, samt säkerställa nödvändiga resurser för tillsyn.**

I Sverige finns sedan tidigare en marin Nationalpark, Kosterhavet i Bohuslän. Den innehåller för Sverige unika naturvärden, som dokumenterats med användning av avancerad bottenmätningsteknik. I ett senare skede har området försetts med ett avancerat naturum och Kosterhavet har en väl avvägd personalstyrka med åretruntansvar för skydd och skötsel av Nationalparken.

Kontrasten kunde inte vara större, om man jämför med hur den planerade Nämndöskärgårdens marina Nationalpark har förberetts. Det tänkta havsområdet är inte kartlagt, någon skötselplan har inte presenterats och de resurser som diskuterats för övervakning är pinsamt snålt tilltagna. Myndigheten HaV har inte visat något proaktivt intresse för hur man tänker sig att Nationalparkens marina värden ska göras tillgängliga eller åskådliggöras för allmänheten.

Bullerön, som är tänkt som "entrée" till området är ett reservat främst inriktat på kulturhistoria, utan någon särskild marin anknytning. Dessutom illa lämpat för åretruntverksamhet.

Begärd åtgärd: Havsområdena i Nämdöskärgårdens marina nationalpark måste kartläggas, planeras och skyddas med tillvaratagande av de goda erfarenheter som finns från Kosterhavet. Nämdöborna, som sedan århundranden är knutna till sin skärgård genom de vattenområden som ingår i nationalparken, måste bli delaktiga i skötsel, åskådliggörande och skydd av dessa marina områden. En lämplig entrée med marin anknytning, tillgänglig året om, måste planeras.

- **Samtliga ägande-, jakt- och fiskerättigheter måste var helt utredda i god tid innan en Nationalpark bildas.**

Nationalparksgruppen har inte fört någon dialog eller gjort någon studie med fastighetsägare och sakägare i Nationalparkens närområde. Detta trots att det finns bebyggelse som direkt angränsar till för den tänkta Nationalparken. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen hävdar att det saknas sakägare och har därför inte genomfört någon förstudie. Men på Lantmäteriets fastighetskarta inom utredningsområdet, finns flera fastighetsbeteckningar som är kopplade till fastigheter vars ägare inte kontaktats av Naturvårdsverket.

Även andra förmånsrättigheter och samfälligheter för fiske och jakt ligger inom den tänkta Nationalparken. För många är utredningsområdet människors hembygd, där man vistas och färdas dagligen, året runt. Området har i generationer skötts av människorna som bott och brukat det, vilket bidragit till dess höga värden.

I mitten av april månad 2023, mer än 3 år efter att projektet att bilda en Nationalpark startades, och cirka ett halvår kvar tills remissen för Nationalparken ska skickas ut, är området som ska ingå i Nationalparken inte på något vis klarlagt, och flertalet närboende och rättighetsinnehavare ej kontaktade.

Begärd åtgärd: Att klargöra vilket område som kommer att vara föremål för bildandet av Nationalparken, samt säkerställa att samtliga fastighets- och sakägare inom det tänkta området har kontaktats. Därefter måste sagda fastighets- och sakägare ges utrymme för synpunkter, innan något beslut fattas.

4. Krav på paus i bildandet av Nationalpark i Nämdöskärgården

I väntan på klargörande av de sex punkterna beskrivna ovan kräver vi att projektet för att bilda en Nationalpark i Nämdöskärgården sätts på paus, och att Naturvårdsverket, Havs & Vattenmyndigheten, Länsstyrelsen, och Värmdö Kommun gör en omstart.

Vid minst sex tidigare tillfällen har flera öbor begärt att Länsstyrelsen och Naturvårdsverket ska pausa projektet men något svar från Er har inte kommit, trots att man lovat återkomma. Vid en workshop 2022 08 31 med Länsstyrelsen och Naturvårdsverket lovades ett separat möte i närtid för att diskutera uppkomna farhågor, men mötet ställdes in för att man ansåg sig inte ha tillräckligt med tid. Projektet löper fortsatt på enligt tidplan, hösten 2024 planerar man lämna förslag om Nationalparken till regeringen.

5. Nästa steg i processen

Vi förutsätter att Ni bjuder in till ett nytt möte med oss snarast möjligt med en redogörelse för hur Ni ser på processen, denna skrivelse, och vägen framåt. Vi har en förhoppning om att Ni lägger stor vikt att klargöra de punkter som har lyfts fram i denna skrivelse, och visar förståelse för behovet av en ny tidplan och tydligare uppdrag för arbetet med den planerade Nationalparken.

6. Tidigare inläga

Brev till Regeringskansliet, Klimat och Näringslivsdepartementet, Statsråd Romina Pourmokhtari, gällande **”Processen att föreslå bildandet av en nationalpark i Nämdö skärgård, Värmdö kommun, Stockholms län, med planerad invigning 2025”**. Diarienummer kn2023/02773, daterat 2023 03 10.

Nämdö, 2023-04-14

Nämdö Skärgårdsråd,

Yngve Hässler
Göran Görsson
Petter Öhman
Christina Krook
Dan Månsson